

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 01-26-ЮФ
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля
за адресою: вул. Іоанна Павла II, 17,
м. Київ, 01042, Україна

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук

Валецької Оксани Валеріївни

на дисертаційну роботу Гребенара Олексія Володимировича

на тему: «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань

08 «Право», за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан розвитку української державності визначається її конституційним статусом як соціальної держави, де людина, її гідність та фундаментальні права визнані найвищою цінністю. У цьому контексті право на працю виступає не лише як спосіб забезпечення життєвих потреб, а й як ключова засада соціальної стабільності та реалізації принципу верховенства права. Однак системний аналіз сучасних суспільних відносин свідчить про виникнення глибокого дисбалансу інтересів сторін, що загострюється під впливом екстремальних викликів: наслідків пандемії COVID-19, світової економічної нестабільності та, насамперед, повномасштабної збройної агресії проти України. Вказане спричинило безпрецедентну кризу зайнятості, масову ліквідацію підприємств та вимушену оптимізацію штатів, що залишило значну кількість громадян без реальних гарантій захисту їхніх трудових прав. Така ситуація вимагає докорінного переосмислення базових категорій захисту трудових прав. Особливої ваги дослідженню надає необхідність адаптації національного механізму захисту до стандартів *acquis communautaire* Європейського Союзу, що є обов'язковою умовою на шляху до повноправного членства в ЄС. Процес гармонізації законодавства та підготовка

до постконфліктного відновлення України потребують наукового обґрунтування створення інтегрованої багатоканальної системи захисту, здатної забезпечити сталість трудових гарантій для найбільш вразливих груп: ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та цифрових працівників.

Незважаючи на значний масив наукових праць таких вчених, як В.М. Андрійів, О.С. Арсентьєва, А.О. Бойко, В.Я. Бурак, Ю.Ю. Івчук, Н.Я. Кайда, І.Ю. Кайло, М.Ю. Кузнецова, О.М. Рим, Г.В. Татаренко, О.В. Тищенко, Г.І. Чанишева, Н.М. Швець та інших, специфіка захисту конституційного права на працю в умовах поєднання воєнного стану та цифрової трансформації залишається розкритою лише фрагментарно. Необхідність вироблення адаптивної моделі захисту, яка б поєднувала юрисдикційні форми з інноваційними альтернативними процедурами (медіацією) та цифровими інструментами, зумовлює вибір теми дисертаційного дослідження та її високу теоретичну й практичну значущість.

На підставі наведеного можна констатувати актуальність дослідження захисту прав працівників в сучасних умовах, яке проведено Гребенаром О.В. При цьому, результати дослідження мають практичну спрямованість у процесі підготовки й опрацюванні змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів у трудовій сфері і підзаконних актів, а також під час підготовки проєктів законодавчих актів, в тому числі нового Трудового кодексу України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Зміст дисертації в цілому характеризується високим рівнем філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних підходів до вирішення поставлених задач щодо розв'язання складної наукової проблеми захисту права на працю в умовах глобальної нестабільності. Дисертаційне дослідження оформлене як спеціально підготовлений рукопис, є внутрішньо цілісною та логічно завершеною науковою працею. Запропонована автором концепція вирішення наукових завдань вирізняється змістовною завершеністю, особливою чіткістю та високою якістю теоретичного обґрунтування.

Системний порядок викладу матеріалу сприяв повноцінному розкриттю

ключових аспектів механізму захисту трудових прав, що дозволило автору вибудувати фундаментальну та переконливу систему аргументації на підтвердження власної наукової позиції. Усі ключові положення роботи дістали логічне, послідовне та стилістично витримане відображення у тексті рукопису.

Внутрішня будова дисертації та її композиційна цілісність безпосередньо обумовлені чітким дослідницьким планом, що встановлює виважену послідовність етапів наукового пошуку та забезпечує логіко-сміслову єдність роботи.

Варто відзначити високий рівень фахової підготовки автора, що проявляється у вільному оперуванні складними юридичними категоріями, глибокому розумінні об'єкта та предмета дослідження.

Обґрунтованість результатів дослідження визначається через широко використану джерельну базу з науковими підходами як українських, так і зарубіжних авторів, та забезпечується передусім авторським концептуальним підходом до розуміння дуалістичної природи права на працю, яке дисертант розглядає не лише як індивідуальну свободу, а й як позитивне зобов'язання держави щодо створення умов для повної зайнятості та захисту людської гідності.

Нормативним підґрунтям слугували Конституція України, українське трудове законодавство, фундаментальні конвенції МОП, Європейська соціальна хартія (переглянута), нормативні акти ЄС та рішення Конституційного Суду України. Особливої достовірності роботі надає врахування Рішення КСУ № 1-р/2025 щодо неконституційності обмеження строків звернення працівника до суду про стягнення заробітної плати.

Теоретична обґрунтованість висновків забезпечується застосуванням розумної сукупності методів пізнання, які забезпечують комплексний підхід до вивчення предмета дослідження, дозволяють не лише виявити наявні проблеми, а й розробити дієві рішення з метою їх усунення. Так, для системного осмислення інституційного наповнення механізму захисту конституційного права на працю автором успішно використано структурно-функціональний підхід. Це дозволило

деталізувати компетенційний профіль суб'єктів захисту та їхню функціональну синергію, враховуючи при цьому вплив цифрового середовища та новітніх форм трудової діяльності на стабільність усієї правозахисної системи (підрозділи 1.2, 3.1). Застосування методу спостереження дозволило автору здійснити моніторинг практичної результативності судочинства у трудових справах та виявити реальний потенціал медіаційних і примирних алгоритмів. У другому розділі завдяки цьому методу здобувачем фахово розкрито динаміку залучення публічних і громадських інституцій до процесу відновлення порушених прав працівників, що додає висновкам роботи особливої практичної достовірності. За допомогою порівняльно-правового методу автором здійснено системне зіставлення вітчизняних правозахисних механізмів із досвідом провідних європейських юрисдикцій. У підрозділі 3.3 роботи завдяки ретельному компаративістському аналізу здобувачем виокремлено найбільш результативні моделі захисту права на працю, що слугувало підґрунтям для розробки стратегії їхньої адаптації до національних реалій у контексті виконання вимог *acquis communautaire*.

Також теоретико-методологічна стійкість дисертаційних висновків забезпечується застосуванням формально-догматичного методу, який слугував інструментом для глибокого аналізу нормативно-правового масиву та теоретичних засад захисту конституційного права на працю. Завдяки цьому підходу автору вдалося простежити динаміку розвитку правових концепцій, оцінити вектор законодавчих трансформацій та здійснити ретельну рецепцію прогресивного зарубіжного досвіду у цій царині (підрозділи 1.1, 1.3, 3.3).

Особливої уваги заслуговує використання функціонально-правового методу, за допомогою якого автором було впорядковано та систематизовано розгалужену архітектуру механізмів і форм захисту трудових прав. Цей метод в підрозділах роботи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2 дозволив дисертанту не лише всебічно дослідити діяльність публічних та громадських інституцій через призму їхньої правозахисної ефективності, а й науково обґрунтувати специфіку функціонування системи захисту права на працю в екстремальних умовах

правового режиму воєнного стану та в період майбутньої постконфліктного відновлення держави.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація становить собою одну з перших у вітчизняній юридичній науці спроб комплексного переосмислення системи захисту конституційного права на працю через призму глобальних викликів – цифровізації економіки та правового режиму воєнного стану. Проведений аналіз дозволяє виокремити такі найбільш вагомні результати, що визначають науковий внесок автора:

у перше:

сформульовано стратегічну концептуальну модель функціонування інституційної системи суб'єктів захисту, яка, на відміну від існуючих підходів, базується на принципах функціональної синергії та компетенційного розмежування між державними органами, міжнародними структурами та інститутами громадянського суспільства. Автор пропонує впровадження координаційного механізму, спроможного забезпечити адаптивність захисту до динамічних соціально-економічних умов;

розроблено цілісну систему рекомендацій щодо модернізації механізму імплементації міжнародних трудових стандартів, що включає створення спеціалізованого міжвідомчого координаційного органу та розробку Національної стратегії адаптації законодавства з чітко визначеними індикаторами успішності;

теоретично обґрунтовано «десять стратегічних орієнтирів» оптимізації правового регулювання у контексті європейської інтеграції. До них автором віднесено: створення спеціалізованого трудового правосуддя, розширення сфери обов'язкової медіації, цифровізацію процедур захисту та впровадження комплексних антидискримінаційних механізмів;

удосконалено:

аналіз інституційної архітектури захисту через розширення повноважень ключових суб'єктів. Зокрема, автором доведено необхідність надання Держпраці права на невідкладне зупинення робіт без рішення суду в разі загрози життю

працівників, а також розширення процесуальних можливостей Омбудсмена щодо представництва інтересів колективів працівників у судах;

концепцію захисту права на працю в умовах воєнного стану та постконфліктного відновлення. Автором запропоновано триетапну модель (стабілізація – реконструкція – трансформація), що дозволяє зберегти «стандартну суттєву недоторканність» конституційних гарантій навіть в екстремальних умовах збройної агресії;

модель міжінституційної взаємодії, яка ґрунтується на принципах субсидіарності та комплементарності, де діяльність одного суб'єкта (наприклад, медіатора) не дублює, а підсилює ефективність іншого (суду);

набули подальшого розвитку:

наукові положення щодо конституційно-правової природи права на працю, яке в роботі розглядається як дуалістична категорія, що поєднує індивідуальну свободу вибору діяльності з позитивним зобов'язанням держави забезпечувати гідні умови життєдіяльності;

підходи до модернізації нормативно-правового забезпечення захисту трудових прав, що базуються на необхідності адаптації національного законодавства до стандартів *acquis communautaire* ЄС та впровадження «гнучких» регуляторних механізмів для правової легітимізації цифрових трудових відносин, платформної зайнятості та гіг-економіки;

наукові погляди щодо судових та альтернативних форм захисту права на працю, а також повноважень публічних та громадських інституцій у сфері захисту права на працю;

загальнотеоретичні положення щодо перспектив захисту конституційного права на працю в сучасних умовах.

Вказані елементи наукової новизни свідчать про глибоке розуміння автором сучасних трансформацій у сфері праці та здатність до формування прикладних рішень, що мають стратегічне значення для правової системи України.

Повнота викладу одержаних результатів. Основні результати

дисертаційної роботи викладено у 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України і 6 тезах наукових праць, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження на науково-практичних конференціях. Так, здобувач прийняв участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «ХІ ЮРИДИЧНІ МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2025», яка проводилася 24 квітня 2025 р. у м. Миколаєві Чорноморським національним університетом імені Петра Могили. Крім того, результати дисертаційного дослідження Гребенара О.В. впроваджено в освітній процес Чорноморського національного університету імені Петра Могили, що підтверджується актом впровадження № 1 від 20.11.2025. Апробація результатів свідчить про високий ступінь готовності та самостійності дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи науковий рівень та практичну значущість дисертаційне дослідження Гребенара Олексія Володимировича, вважаємо за доцільне висловити певні зауваження та пропозиції, що можуть стати предметом подальших наукових розвідок або дискусії під час публічного захисту.

1. У висновках дисертант слушно зауважує, що рівень імплементації міжнародних стандартів в Україні залишається недостатнім, зокрема через те, що зі 190 конвенцій МОП ратифіковано лише 68, а окремі норми національного законодавства не повною мірою відповідають вимогам щодо свободи об'єднань та права на страйк. Водночас автор пропонує стратегію посилення соціального діалогу (Напрямок № 6 оптимізації правового регулювання захисту трудових прав). У межах дискусії було б доцільно почути аргументи автора щодо того, як саме запропонована ним національна стратегія адаптації законодавства допоможе подолати існуючу «селективність» у застосуванні міжнародних норм, про яку йдеться в роботі.

2. Аналізуючи роль громадських інституцій, дисертант обґрунтовано зазначає, що в умовах воєнного стану роль професійних спілок була суттєво обмежена, зокрема через позбавлення їх права на попередню згоду на звільнення працівників та заборону страйків. Однак, на нашу думку, робота виграла б від

більш глибокого висвітлення механізмів «зворотної трансформації» цих обмежень. Бажано було б почути думку автора щодо того, як уникнути ризику закріплення цих тимчасових обмежень у новому Трудовому кодексі, щоб не допустити порушення стандартів Конвенцій МОП № 87 та № 98 у постконфліктний період.

3. У дослідженні аргументовано необхідність створення Трудового омбудсмена як незалежного органу для захисту трудових прав. Однак, враховуючи авторську пропозицію щодо розширення повноважень існуючого Уповноваженого ВРУ з прав людини у трудовій сфері, виникає потреба в уточненні: як ці два інститути мають взаємодіяти між собою та з професійними спілками, щоб уникнути інституційного дублювання та забезпечити синергію захисту?

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на подальшу наукову розробку порушених автором питань, мають характер наукової дискусії і не применшують загальної високої наукової цінності та позитивного висновку щодо виконаного дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. В цілому, дисертація є завершеною, самостійною та актуальною науковою працею, яка виконана на високому теоретичному рівні та в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Матеріал дисертації містить системний підхід до розв'язання поставлених завдань, достовірність наукових результатів, їхня належна теоретична аргументація та практична спрямованість підтверджують зрілість проведеного дослідження та вагомий особистий внесок здобувача у розробку обраної теми. За своїм змістом та спрямованістю дисертаційне дослідження Гребенара О.В. відповідає обраній ним спеціальності 081 «Право». Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим вимогам. Публікації здобувача достатньо висвітлюють основні положення дисертаційного дослідження.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертація Гребенара Олексія Володимировича на тему «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії,

повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –
кандидат юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри
історії та теорії держави та права
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

Оксана ВАЛЕЦЬКА

